MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-28 ta' Ottubru, 2004

Citazzjoni Numru. 2147/2000/1

Caroline Grech

vs

Ian Borg

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 28 ta' Settembru 2000 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fil-Katedral ta' l-Imdina fil-21 ta' Gunju 1997 (Dok "A");

Illi l-kunsens tal-kontendenti nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu u ta' l-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi *inoltre* l-kunsens tal-kontendenti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'anomalija psikologika serja li ghamlitha mpossibbli ghall-istess kontendenti illi jaqdu l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kontendenti ssimula l-kunsens tieghu ghal dan iz-zwieg;

Illi ghalhekk iz-zwieg iccelebrat fil-Katedral ta' l-Imdina fil-21 ta' Gunju 19987 (Dok "A") huwa null u bla effett skond il-Ligi.

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat mill-kontendenti fil-21 ta' Gunju 1997 huwa null u bla effett legali u sussegwentement taghti dawk il-provvedimenti kollha l-ohra illi jkunu opportuni f'dan ir-rigward.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa minn issa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 5 tal-process;

Rat in-nota ta' l-attrici datata 6 t'Ottubru 2000 li biha esebiet ic-Certifikat taz-Zwieg taghha mal-konvenut.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut tas-26 ta' Marzu 2001 a fol. 11 fejn gie eccepit:-

1. Illi jaqbel illi z-zwieg ta' bejn il-kontendenti ghandu jigi dikjarat null, b'dana pero' mhux ghall-htijiet imputabbli ghall-istess eccepjent izda ghall-attrici u dan kif ser jigi ppruvat fil-kors tat-trattazzjoni tal-kawza.

2. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 11 u 12 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta tal-14 ta' Gunju 2001 fejn Dr. Tanya Sammut ghall-attrici tat ruhha b'notifikata bl-avviz tas-smiegh tal-kawza. Il-Qorti nnominat lil Dr. Sandra Sladden bhala Perit Legali biex tigbor il-provi u tirrelata;

Rat il-verbal tas-seduta tal-20 ta' Novembru 2001.

Rat ir-rikors ta' l-attrici datat 9 ta' Jannar 2002 fejn talbet l-awtorizzazzjoni sabiex tipproduci xhieda li ma kienux indikati fil-lista tax-xhieda taghha, liema talba giet milqugha mill-Qorti fil-5 ta' Marzu 2002 *stante* li minkejja li saret in-notifika ma kienx hemm risposta.

Rat il-verbal tal-15 t'April 2002 fejn il-kawza giet differita biex tkompli tinstema' minn din il-Qorti kif prezentament presjeduta.

Rat in-nota ta' l-attrici tat-30 ta' Jannar 2002 fejn permezz taghha esebiet l-affidavit taghha u dak ta' ommha, Yvonne Grech.

Rat il-verbal tas-16 t'Ottubru 2002 fejn il-Perit Legali giet ordnata tiffissa seduta wahda ghall-provi kollha attrici. Inghata digriet affidavit tal-konvenut b'terminu ta' erbghin (40) gurnata, wara liema terminu l-Perit Legali giet awtorizzata zzomm zewg seduti ohra ghall-konkluzjoni provi tal-konvenut.

Rat ir-rikors ta' l-attrici tal-25 t'Ottubru 2002 fejn talbet li *ai termini* ta' l-**artikolu 588 (2) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta** l-Psikjatra Dr. John Mifsud mharrek bhala xhud fil-kawza, jigi lliberat mis-sigriet professjonali.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti datat 28 ta' Novembru 2002 fejn peress li ma dahlitx risposta minkejja li saret in-

notifika, il-Qorti laqghet it-talba u ezentat lix-xhud mis-sigriet professjonali.

Rat ir-rikors tal-konvenut datat 22 ta’ Novembru 2002 fejn talab li jithalla jipprezenta l-affidavit tax-xhud Miriam Gauci, liema talba giet milqugha b’digriet tal-Qorti tas-6 ta’ Jannar 2003.

Rat in-nota tal-konvenut tat-12 ta’ Dicembru 2002 li permezz taghha esebixxa l-affidavit tieghu stess, dak taz-zija tieghu Miriam Gauci u iehor ta’ Therese Farrugia

Rat il-verbali tal-20 ta’ Marzu 2003; tal-21 ta’ Mejju 2003 fejn il-Perit Legali nfurmat lill-Qorti li ghandha tirredigi r-rapport; tal-15 t’Ottubru 2003; tal-25 ta’ Novembru 2003 fejn il-Perit Legali Dr. Sandra Sladden halfet ir-rapport. Id-difensuri rrimettew ruhhom ghar-rapport u l-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-28 t-Ottubru 2004.

Rat ir-rapport tal-Perit Legali, il-verbali tas-seduti minnha mizmuma, inkluz x-xhieda kollha quddiemha prodotta, u d-dokumenti kollha pprezentati.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET.</u>

(i) <u>PRINCIPJI LEGALI.</u>

Illi fic-citazzjoni taghha l-attrici ppremettiet illi l-kunsens tal-konvenut inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu u ta’ l-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, liema premessa qeghda tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 225 tal-Ligijiet ta’ Malta**.

Illi l-istess attrici ippremettiet ukoll illi l-kunsens tal-konvenut kien vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha u konsegwentement z-zwieg

huwa null liema premessa qeghda tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-**artikolu 19 (1) (f), u (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

*"**19 (1)** B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null –*

(f) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.*

(d) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.*

Illi l-Qorti ezaminat bir-reqqa il-provi mressqa mill-partijiet u ser tibda tezamina n-nullita ta' dan iz-zwieg fuq dak li jipprovdi l-**paragrafu (f) tas-sub-artikolu (1) tal-artikolu 19 tal-Kap 255.**

Illi rigward l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta,** dan l-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*'colorem habens, substantiam vero nullam'*) kif ukoll dak parzjali (*'colorem habens, substantiam vero alteram'*) tal-kunsens.

Illi fid-decizjoni **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** deciza fid-9 ta' Marzu 2000 (Cit. Nru. 1019/98RCP) il-Qorti sostniet hekk:-

"Illi l-ligi tipprezumi li l-espressjoni esterna tal-kunsens hija konformi mar-rieda nterna dan sakemm ma jigix pruvat il-kuntrarju;

Illi s-simulazzjoni totali tikkonsisti fil-fatt li hemm deskrepanza bejn l-att estern u r-rieda nterna, per

ezempju, meta persuna taghmilha li qed tizzewweg meta hi qed tahseb li mhix qed tizzewweg ('interntio non contrahendi'). Is-simulazzjoni parzjali taffetwa element partikolari li hu essenzjali ghaz-zwieg. Illi forma ta' simulazzjoni parzjali hi l-intenzjoni kontra l-fedelta."

Illi hemm il-Qorti spjegat kif l-attur kellu relazzjoni ntima ma' terza persuna qabel iz-zwieg u fl-ebda hin, lanqas waqt il-quddies ma kellu f'mohhu li jwaqqaf ir-relazzjoni li kellu ma' din it-terza persuna. Fl-istess sentenza nghad is-segwenti:-

*"Dan ifisser illi ghalkemm hu taha l-kunsens tieghu ghaz-zwieg esternament, pero' hu kien qed jahseb mod iehor. Hu ma kienx qed jeskludi terzi persuni fir-relazzjoni taghhom matrimonjali. Inoltre hu kompla tali relazzjoni anke waqt iz-zwieg u ghadha sa llum. Dan jkompli jikkonferma li fil-mument taz-zwieg il-kunsens li ta l-attur kien wiehed invalidu a bazi tas-**sub-artikolu (f) ta' l-artikolu 19 (1) tal-Kap 255 ta-Ligijiet ta' Malta**."*

Illi fil-kawza **"Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar nominee"** deciza fit-28 ta' Mejju 2002 (Cit. Nru.1215/01RCP) gie affermat illi:-

"… meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga u cjoe' saret simulazzjoni parzjali."

Illi fi-kawza **"Natasha Xuereb vs Randolph Xuereb"** deciza fis-26 ta' Novembru 2002 (Cit. Nru. 1215/01RCP) gie kkonfermat illi:

*"… wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19 (1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li*

jirrizultaw waqt iz-zwieg u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wiehed jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg."

Illi dan gie ritenut ukoll fil-kaz **"Joseph Sammut vs Graziella Sammut"** deciza fit-28 ta' Msrzu 2003 (Cit. Nru. 3331/96 RCP).

Illi fil-kuntest ta' simulazzjoni huwa naturali li wiehed ifittex ukoll il-prova tal-mottiv, i.e. tal-*finis operis*, liema prova tista' tasal ghaliha bid-dikjarazzjonijiet tal-partijiet infushom (jekk huma kredibbli), ta' familjari jew ta' hbieb, apparti s-*circumstantial evidence*.

Illi fil-kaz **"Cali vs Dr. Albert S. Grech"** (Prim' Awla 22 ta' Gunju 1988), l-attrici zzewget sabiex tottjeni c-cittadinanza u ghalhekk kien zwieg ta' konvenjenza. Illi f'dik is-sentenza nghad illi jekk tmur ghac-cerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Illi dan gie spjegat b'dan il-mod:-

"… filwaqt li fl-apparenza tkun qed taghti l-kunsens minn gewwa tkun qed teskludi, jew l-istess zwieg jew xi element essenzjali, e.g. li teskludi hajja "till death do us part" tkun qed teskludi element essenzjali skond il-kuncett nisrani taz-zwieg li ghandna nsegwu meat ninterpretaw il-ligi taghna".

Illi fil-kaz **"Galea vs Walshi"** (Prim' Awla 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *"meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata".*

Illi fl-istess sentenza nghad ukoll illi *"l-eskluzjoni jinghad li trid tkun pozittiva fis-sens li mhux bizzejjed li jkun hemm nuqqas ta' volonta jew in-nuqqas ta' kunsens dwar xi*

elementi essenzjali, izda jrid ikun hemm volonta pozittiva li teskludi tali elementi essenzjali.”

Illi fil-kaz **“Muscat vs Borg Grech”** (Prim' Awla 14 ta’ Awissu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni hekk:-

“Ghalhekk min <u>esternament</u> ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda ikun <u>internament</u> u <u>b'att pozittiv tal-volonta tieghu</u> qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu”.

Illi b’referenza ghal awtur ***Castano***, il-Qorti diversament presjeduta kompliet tikkjarifika illi *“fi kliem iehor, irid ikun hemm il-hsieb maghmul li wiehed jeskludi tali zwieg jew xi wiehed mill-elementi essenzjali tieghu.”*

Illi fil-kawza **“Zinn vs Dr. Tonio Mallia et noe”,** deciza mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fl-14 ta’ Awissu 1995, gie ritenut ukoll illi *‘positive act of the will’* tista’ anke tkun implicita:-

“Kif gie diversi drabi ritenut minn din il-Qorti, il-hsieb maghmul, il-volonta’ pozittiva (fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens) li wiehed irid jeskludi z-zwieg innifsu jew xi elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, tista’ tigi manifestata anke mplicitament permezz tal-mod ta’ kif wiehed igib ruhu u tac-cirkostanzi tal-hajja tieghu.”

Illi fil-kawza **“McKenzie sive McKenzie Macpherson *sive* Macpherson vs Dr. Anthony Cremona Barbaro et noe”** deciza mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fis-27 ta’ April 1983, il-Qorti, kif preseduta mill-kompjant l-Onorevoli Mhallef Prof. Wallace Gulia, emfasizzat illi z-zwieg kien issimulat peress illi l-unika skop taz-zwieg kien sabiex parti minnhom tottjeni residenza f’Ingilterra.

Illi l-istess kien il-kaz **“Gatt vs Gatt”** deciz mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fit-28 ta’ Gunju 1994, fejn il-Qorti rriteniet illi iz-zwieg kien issimulat peress illi l-attrici riedet tizzewweg lill-konvenut, li kien Malti, sabiex tottjeni c-cittadinanza Maltija.

Illi fil-kaz **"Conte vs Conte"** deciz mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fis-27 ta' April 1994, il-partijiet izzewgu sabiex il-konvenut, li kien ta' nazzjonalita Taljana, seta jottjeni *'work permit'* hawn Malta. Il-Qorti osservat illi:-

"Huma kienu jafu b'dak kollu li kienu dehlin ghalih, pero' ma setghux jaghmlu haga ohra hlief illi jizzewgu ghalkemm ma kienux iridu jghamlu dan il-pass. Dan ifisser illi z-zwieg tal-kontendenti ghandu jigi dikjarat null mhux minhabba xi nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jew minhabba anomalija psikologika, imma peress li l-kontendenti meta marru ghax-zwieg, eskludew bl-izjed mod car u pozittiv, haga li fil-fatt esegwew anki bil-hajja taghhom li segwiet, l-elementi kollha li fuqhom huwa mibni z-zwieg."

Illi kif gie spjegat fid-decizjoni fl-ismijiet **"Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et",** (Qorti tal-Kummerc, 1 ta' Ottubru 1884, Vol.X p.912):-

"a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la verita, ma una simulazione, cioe' 'fictio seu ostensio falsi pro vero".

Illi fil-kawza **"Josette Caruana vs Anthony Caruana"** deciza fid-29 ta' April 2003 (Cit. Nru. 1203/01RCP) il-Qorti qalet hekk:-

"Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali."

Illi fit-tezi taghha ***Dr. Abigail Attard*** (llum il-Magistrat Abigail Lofaro) spjegat hekk:-

"The right to fidelity is included in the consent given at marriage and the exclusivity and the right to fidelity is based on the unity of marriage. As the essential exercise of marital love and friendship, the object of conjugal fidelity includes both the conjugal act, as well as the community of life. There must be a total and exclusive sharing of life and a very deep communication between the spouses;"

"If a person contracts marriage with a deliberate intention of retaining the right to perform the conjugal act with a person other than his spouse, he contracts invalidly. Marriage demands a total fidelity from the spouses, and an unbreakable union between them."

Illi fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Av. Christopher Cilica et noe"** deciza fl-10 ta' Novembru 1999 (Cit. Nru. 3130/96NA) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub inciz gie ritenut mill-Qrati taghna illi l-eskluzoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens."

Illi taht l-**artikolu 19 (1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghal separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-istremi tal-annullament.

Illi rigward l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' simulazzjoni parzjali, fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et noe"** (14 ta' Lulju 1994) gew elenkati l-elementi essenzjali taz-zwieg bhala dawk li jikonsistu fil-komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbilta'

tar-rabta taz-zwieg, id-dritt u l-obbligu ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied. L-istess elementi gew ikkonfermati ukoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (Prim' Awla 30 ta' Jannar 1991) u fil-kawza **"Grech vs Grech"** (Prim' Awla 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u cjoe' l-*'consortium vitae'* tikkomprendi zewg elementi u cjoe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja. Kif qalet il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kaz fl-ismijiet **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-'consortium vitae' hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja."

Illi l-Qorti ser tghaddi issa sabiex tezamina n-nullita ta' dan iz-zwieg fuq dak li jipprovdi l-**paragrafu (d) tas-sub-artikolu (1) ta' l-artikolu 19 tal-Kap 255** li jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi l-kunsens ta' zewg persuni fir-rabta taz-zwieg jehtieg att volontarju li wiehed konxjament jinghaqad ma' persuna ohra bl-intenzjoni li jghix hajtu kollha ma' dik il-persuna u bejniethom jikkrejaw shubija fejn jaghtu lilhom infushom lil xulxin. Dan l-att jehtieg maturita' ta' hsieb u karattru tali li l-persuna li tidhol ghaz-zwieg taghraf il-*'commitment'* li jikkomporta z-zwieg, u cjoe' *'commitment'* li tinvolvi partecipazzjoni attiva fil-hajja ta' familja.

Illi mill-gurisprudenza kostanti ta' dawn il-Qrati taghna jidher car illi l-kunsens moghti fil-kuntratt matrimonjali mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt ta' zwieg huwa wiehed *sui generis* u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet

f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu l-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib s-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn min-nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu.

*"Il matrimonio, in quanto patto ossia foedus… richiede una capacita' intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita' di mente e di liberta' dato che si tratta di assumersi una servitus per tutta la vita." (***Forum** *1990. Vol 1, part 1, pg.72).*

Illi fil-kawza fl-ismijiet **"Joseph Sammut vs Graziella Sammut"** deciza fil-25 ta' Marzu 2003 (Cit. Nru. 3331/96RCP) saret referenza ghall-kawza **"Haidin vs Haidin"** (P.A. (Q.K) 7 ta' Lulju 1994) fejn dik il-Qorti qalet hekk:-

"Illi m'ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li ggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta' l-kumplament ta' hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghti t-totalita' tieghu nnifsu esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li verament ikun irif johloq 'a partnership for life."

Illi l-kuncett ta' *discretio judicii* ma jirrikjedix maturita' shiha u perfetta fuq dak kollu li jirrikjedi z-zwieg, izda konoxxenza shiha ta' dak kollu li jkunu dehlin ghalih il-partijiet, u cjoe' ghall-obbligi u drittijiet konjugali kemm fil-prezent kif ukoll fil-futur. *Inoltre* l-partijiet irid ikollhom dik il-maturita affettiva u cjoe' dak kollu li ghandu x'jaqsam

ma' l-emozzjonijiet u s-sentimenti taghhom fil-konfront ta' xulxin. Jekk xi wahda minn dawn l-elementi hija b'xi mod nieqsa, allura hemm difett ta' diskrezzjoni tal-gudizzju kif rikjesta mill-ligi.

Illi ghar-rigward ta' l-**artikolu 19 subinciz (1) paragrafu (d), Dr. Abigail Attard** (illum il-Magistrat Abigail Lofaro), fit-tezi taghha *"Grounds of Annulment of Marriage with special reference to Defects of a psychological nature in the light of the 1981 Amendments to the Marriage Act 1975"* tghid illi d-diskrezzjoni ta' gudizzju *"supposes not only maturity of intellect but also a maturity of the will, that is an ability to take decisions responsibly. A person must possess a critical faculty and internal freedom of choice in order to contract validly"* (pagna 42).

Illi l-kliem fil-Ligi *"difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha"* jirreferu ghal uzu sufficjenti tal-kapacitajiet intelletwali u volatili, li wiehed ghandu jkollu biex jidhol ghaz-zwieg. Il-persuna trid tkun taf xi trid u trid tkun kapaci taghmel decizjoni hielsa u volontarja. Il-persuna trid tifhem u tixtieq l-implikazzjoni tal-kunsens taz-zwieg, irid ikun jaf x'inhuma d-drittijiet, dmirijiet u obligazzjonijiet essenzjali tal-hajja mizzewga.

Illi fil-kawza fl-ismijiet **"Nicholas Agius vs Rita Agius nee Caruana"** (P.A. 25 ta' Mejju 1995) qalet li:-

"B'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju il-legislatur ma riedx ifisser sempliciment kwalsiasi stat ta' mmaturita li parti jew ohra fiz-zwieg tista tkun fiha fil-mument li jinghata il-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita shiha u perfetta, ftit jew addiritura ebda zwieg ma kien ikun validu."

Illi fis-sentenza mghotija minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **"Angela Spiteri Selvaggi vs Joseph Spiteri"** deciza fl-4 ta' Novembru 1994**,** gie studjat fil-fond il-kuncett tad-diskrezzjoni tal-gudizzju. F'din is-sentenza gie citat dak li jghid ***Bersini*** fuq il-livell tad-

diskrezzjoni tal-gudizzju rikjest biex jinghata kunsens matrimonjali validu:-

"La discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita affettiva … La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli obblighi essenzjali da assumersi e ai diveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore….Per dare un valido consenso, non e' sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente una sappia che cosa e' il matrimonio, e' necessaria la maturita' di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e' necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro: (**Il Diritto Canonico Matrimoniale** – ***Bersini*** – *Torino 1994).*

Illi dan l-impenn ghall-futur jittraduci ruhu fl-obbligazzjonijiet essenzjali ghal hajja taz-zwieg, fosthom il-fedelta' u fiducja, l-permanenza taz-zwieg, u fuq kollox il-benessere reciproku bejn il-mizzewgin, u cjoe' dawk l-obbligazzjonijiet li minghajrhom unjoni ntima bejn il-konjugi fl-aspetti kollha taghha ma tistax issehh.

Illi dan ifisser li l-partijiet irid ikollhom dik il-maturita' li taghmilhom kapaci jirriflettu fuq l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga u jkunu ghalhekk kapaci jerfghu u jwettqu l-istess matul il-hajja matrimonjali taghhom.

Illi ghalkemm il-**Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ma jaghtix definizzjoni ta' x'inhuma l-obbligazzjonijiet essenzali, kif stqarret il-Qorti fis-sentenza fuq imsemmija, dawn huma dawk l-elemeni li dejjem gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet tal-hajja mizzewga u cjoe' dik l-unjoni

permanenti, esklussiva u rrevokabbli, diretta ghall-komunjoni ta' hajja u prokrejazzjoni u t-trobbija ta' l-ulied.

Kif spjega il-gurista ***Bersini:-***

"la discrezione di gudizio consta di due elementi distinti ma concorrenti e indipendenti: la piena avvertenza e il deliberato consenso. Solo quando l-individuo e' capace della piena comprensione morale e giuridica dell'atto che compie e della perfetta liberta' di elezione e deliberazione nel volerlo e attuarlo si puo' dire che egli l'abbia posto con la piena avvertenza e il deliberato consenso, cioe nel possesso della sufficiente discrezione di giudizio" (***Bersini, F.,*** **Il-Diritto Canonico Matrimoniale, Elle Di Ci** (Trino) 1994, pg.97).

Illi fil-kawza **"John Richards vs Margaret Richards"** deciza fit-30 ta' Otturbu 2002 (Citazz. Nr. 1351/99RCP) inghad li *"biex ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm l-inkapacita psikika, li mhux necessarjament timplika anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku jew kostituzzjonali, li wiehed jaghraf u jirrifletti u jiddeciedi liberament fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali".* Kif fissret din Qorti, anke diversament presjeduta f'diversi sentenzi fosthom **"Isabelle Attard vs Stephen Attard"** (P.A. 21 ta' Novembru 1995)**;** **"Samuela Lea Pavia vs John Pavia"** (P.A. 20 ta' Mejju 1996) u **"Sandro Sciberras vs Janet Briffa gia Sciberras"** (P.A. 16 ta' Jannar 1998) dan id-difett ta' kunsens kif ravvizat fil-ligi taghna m'ghandux jigi ekwiparat ma' semplici nkompatibbilita' ta' karattru, jew ma decizjoni zbaljata. F'dan ir-rigward huwa ferm rilevanti dak li osservat il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **"Janet Portelli vs Victor Portelli"** P.A. 14 ta' Awissu 1995, fejn intqal hekk:-

"It seems that discretion of judgment or maturity of judgment can be lacking, if anyone of the following three conditions or hypothesis is verified; (1) when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering the marriage is lacking; (2) when the contracting party had not reached a sufficient amount of

reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; (3) or finally when either party contracting marriage is deprived of internal freedom, that is, that capacity to deliberate with sifficient wieghing of the motives and, on the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within".

Illi fil-kawzi fl-ismijiet **"Kevin Spiteri vs Av. Dr. Renzo Porsella-Flores et noe"** deciza fit-18 ta' Jannar 2000 (Cit. nr. 2443/97RCP) u f'**"Natasha Xuereb vs Randolph Xuereb"** deciza fis-26 ta' Novembru 2002, din il-Qorti hekk presjeduta qalet illi fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255** ta' x'inhuma l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-Qorti hi tal-fehma illi dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta' Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children, and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with there essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.*** *op.cit.p.687).*

Il-Qorti terga' taghmel referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich*** li jghid:-

"Thus, there is a grave lack of discretion of judgment when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of

comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (***Viladrich, P.J.*** **Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated** (Montreal, 1993), p.686)

Illi l-Qorti regghet sostniet din l-interpretazzjoni f'diversi sentenzi fosthom f'**"Josette Lungaro vs Jesmond Lauro"** deciza fl-1 ta' Frar 2001 P.A. RCP u f' **"Josette Caruana vs Anthony Caruana"** deciza fid-29 ta' April 2003 (Cit. Nru. 2589/00RCP).

Illi in kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijit essenzjali taz-zwieg, il-Qorti fil-kawza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia Borg"** deciza fil-21 ta' Ottubru 1999 (Cit. Nru. 1564/97RCP) riteniet illi *"l-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku (Can.1095(3)) tirrikjedi mhux semplici diffikulta izda mpossibilta li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita jew impossibbilta' vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jikklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita di intendere e/o di volere. L'incapacita di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* jghid il-***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell'ipotesi…...che al momento di contrarre le noze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso"* (***Bersini, F.*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale.** Torino 1994 p 99).

(ii) <u>APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fil-21 ta' Gunju 1997 u huma llum separati u qed jaghmlu din il-kawza ghall-annulament taz-zwieg. Izda din il-Qorti thoss li minkejja li l-azzjoni hija bbazata wkoll fuq l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255**, wara li ezaminat il-provi kollha prodotti

ma jirizultax assolutament li l-partijiet ssimulaw il-kunsens taghhom taz-zwieg. Fil-fatt prova minima ta' dan ma hemm xejn fil-process, u mill-provi kollha prodotti dan ma jirrizultax.

Illi l-attrici tibbaza wkoll l-azzjoni taghha fuq id-dispozizzjonijiet ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** u tallega diversi fatti fil-konfront tal-konvenut, fosthom li huwa zzewweg lilha peress li kien imdejjaq id-dar mal-genituri tieghu, li kien idum hafna fuq ix-xoghol, li kien ifittex il-hbieb u li ma kienx jirrispetta b'mod generali u sahansitra li wara z-zwieg kien jiehu pilloli ghad-dipressjoni. Illi hija min-naha taghha tghid li kellha dubji fuq il-konvenut ghaliex ma kienx ried imur il-kors ta' Kana. Hija ssemmi li qassis li kienet tafda fih, u anke l-genituri taghha kienu javzawha sabiex ma tizzewwigx malajr.

Illi fl-ewwel lok jirrizulta bla ebda dubju li minkejja l-allegazzjonijiet attrici l-konvenut ma kien ibati bl-ebda mard mentali. Dan jixhdu Dr. John Mifsud wara li hu stess kien wara z-zwieg ikkura lill-konvenut ghal xi dipressjoni li l-istess xhud kien iddeskriva bhala xi haga zghira li certament qatt ma setghet wasslet ghall-effetti ndikati mill-attrici fic-citazzjoni taghha.

Illi dwar id-dubbji li l-attrici tghid li kellha qabel iz-zwieg dwar il-konvenut, jirrizulta car li minkejja l-fatt li l-istess konvenut kien idum fuq ix-xoghol (u dan anke waqt l-gheurisja ta' bejniethom), l-enfasi ta' l-istess konvenut dejjem baqghet li huwa kien ihobb lill-attrici u anke kien ghamilha cara li wara z-zwieg huwa kien inaqqas mill-hin tax-xoghol.

Illi dwar l-allegazzjoni li l-konvenut izzewweg lill-attrici peress li hija kienet ippressatu, dan assolutament huwa kontradett mill-istess konvenut, tant li huwa qal li ried jaghmilha cara li ried jizzewweg ghaliex ried hu, u mhux ghaliex riditu jaghmel hekk l-attrici, u ghaliex il-hbieb kienu kollha qed jizzewgu. Fil-fatt huwa qal li *"konna ddecidejna flimkien li nitgharrsu u nizzewgu"*.

Illi dwar l-preparazzjonijiet taz-zwieg, l-istess konvenut jindika bl-aktar mod skjet li l-partijiet mhux dahlu ghal dan iz-zwieg bla hsieb izda skond huwa kienu jitkellmu hafna fuq it-tieg u l-hajja taz-zwieg. Dan minkejja li jidher car li mhux fuq kollox kienu jaqblu. Pero’ xorta wahda fl-opinjoni ta’ din il-Qorti, m’hemm l-ebda dubju li kull parti riedet tizzewweg lill-parti l-ohra, u t-tnejn li huma kienu mpenjati ghall-hajja mizzewga, li anke kienu jhobbu lil xulxin.

Illi jidher pero’ li maz-zwieg din l-armonija bejn il-partijiet bdiet titmermer peress li l-konvenut kien iqatta’ hin sew ix-xoghol, filwaqt li l-attrici min-naha taghha bdiet tohrog mid-dar. Jidher li l-partijiet bil-mod il-mod birdu minn xulxin sakemm isseparaw. Madanakollu mkien ma jirrifletti li l-partijiet kellhom il-kunsens taghhom taz-zwieg vizzjat, jew li qabel iz-zwieg u fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens taz-zwieg parti jew ohra kellha xi nuqqas ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq l-elementi essenzjali taghha, jew ta’ xi wiehed jew wahda mill-istess elementi taz-zwieg. Wara li din il-Qorti ezaminat il-provi kollha prodotti, jirrizulta, anzi li l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien wiehed validu u l-fatt li l-istess partijiet eventwalment sabu ruhhom f’diffikultajiet fiz-zwieg tant li jidher li sseparaw, ma jfissirx li hemm lok ta’ annullament taz-zwieg. Dan ghaliex jidher li ghalkemm jista’ jkun hemm ragunijiet ghall-pronunzjament ta’ separazzjoni bejn il-partijiet, dan ma jfissirx li hemm l-lok ghal dikjarazzjoni ta’ annullament taz-zwieg, peress li r-regoli li japplikaw ghal din il-kawza huma ghal kollox differenti minn dawk li jwasslu ghall-kawza ta’ separazzjoni personali.

Illi fuq kollox mill-provi prodotti ma jidhirx li l-istess partijiet kellhom b’xi mod il-kunsens taghhom vizzjat ghal dan iz-zwieg. Fil-fatt jidher li l-ghazla taghhom ghal din ir-rabta ma’ xulxin saret minnhom b’mod liberu ghal kollox. Kienu l-istess partijiet li hadu din id-decizjoni, u dan minghajr hadd ma sforzahom. Jidher li l-partijiet waslu gha din id-decizjoni b’kunsens liberu wara li kull parti kkonsidrat bl-aktar mod serju l-implikazzjonijiet ta’ l-istess xelta. Mill-provi prodotti jista’ jinghad li fil-mument taz-zwieg kien

jidher li l-partijiet kienu mpenjaw ruhhom ghal xulxin u taw ruhhom lil xulxin ghal dan iz-zwieg fil-kuntest legali kollu tieghu. Min-naha ta’ l-attrici jidher car li hija riedet tizzewweg lill-konvenut ghaliex kienet thobbu tant li z-zija tal-konvenut, Miriam Gauci qalet li *“kemm qabel u anke wara z-zwieg l-attrici kienet tiftah qalbha mieghi. Jiena qatt ma naf li qabel iz-zwieg l-attrici kellmitni dwar xi problemi.”*

Illi huwa veru li l-perit legali sostniet li l-kunsens taghhom kien vizzjat a bazi ta’ l-istess imsemmi artikolu, pero’ l-istess perizja legali ma hija bl-ebda mod motivata fuq dan il-punt, tant li l-konsiderazzjonijiet tal-perit legali dwar dan il-punt huma biss dawk kontenuti f’paragrafi 41 u 42 tar-relazzjoni peritali, u dan bla ma l-perit legali ghamlet ebda referenza specifika ghall-fattispecie tal-kaz, jew indikat ghaliex hija wasslet ghal din il-konkuzjoni. Din il-Qorti thoss li tali konkluzjoni tal-perit legali ma hijiex accettabbli u fuq kollox tali konkluzjoni bla motivazzjoni u bla ebda referenza ghall-provi prodotti mill-partijiet, ma tistax tigi milqugha w accettata minn din il-Qorti. Il-fatt li wiehed jelenka l-principji legali tal-kaz, u anke li wiehed jindika x-xhieda prodotta, ma jwasslux ghall-konkluzjoni li hemm kaz ta' annullament, *stante* li jrid isir apprezzament tal-provi b’mod serju u trasparenti, u l-istess provi hekk evalwati jigu applikati ghall-principji legali li jirregolaw il-kaz in ezami. Dan jidher li ma sarx mill-istess perit legali, jew almenu din il-Qorti thoss li ma jirrizultax mir-rapport peritali.

Illi anzi din il-Qorti thoss, li mill-provi prodotti, u wara ezami bir-reqqa ta’ l-istess, l-attrici certament ma rnexxilhiex tipprova l-allegazzjonijiet taghha minnha vantanti fic-citazzjoni attrici. Anzi l-istess allegazzjonijiet taghha huma kontradetti mill-istess konvenut kwazi f’kull dettal, u dan apparti l-fatt li dak li seta’ gara wara z-zwieg – l-aktar dwar id-dizgwid li kellhom il-partijiet kemm fuq ix-xoghol tal-konvenut u kemm fuq affarijiet ohra – certament li f’dan il-kaz ma’ jistghu qatt iwasslu ghall-konkluzjoni li kien hemmm vizzju ta’ kunsens ghaz-zwieg minn parti jew ohra, jew ossia miz-zewg partijiet. Anzi, kif gja’ nghad, mill-provi prodotti minn kull parti jirrizulta li l-partijiet taw il-

kunsens taghhom validament ghaz-zwieg, b'mod mill-aktar liberu, bla ebda pressjoni ta' hadd, u d-decizjoni ttiehdet wara diversi zmien flimkien, wara li anke ddiskutew x'qed jistennew mill-istess zwieg, konxji ta' l-obbligi u d-drittijiet naxxenti mill-istess zwieg, kif ukoll ta' l-elementi essenzjali ta' l-istess.

Illi ghalhekk fid-dawl ta' dak kollu premess, it-talba attrici ghandha tigi michuda.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjoni tal-konvenut in kwantu l-istess qablet li tali zwieg ghandu jigi annullat, **tichad it-talba attrici** *stante* li hija nfondata fil-fatt u fid-dritt.

Bl-ispejjez kollha kontra l-attrici.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------